

Universiteit Utrecht

VERDIEPINGSPAKKET THEATER- EN DANSULTUUR

In dit boekje vind je informatie over het verdiepingspakket Theater- en danscultuur. Een verdiepingspakket is een selectie van vier samenhangende cursussen binnen een bepaalde onderzoeksrichting, in dit geval theater- en danswetenschap. Na de basispakketten in het eerste jaar is het nu tijd voor specialisatie! In dit boekje lees je wat er zoal aan bod komt in dit pakket, hoe het programma is opgebouwd, welke kennis en vaardigheden je opdoet en hoe je in aanraking komt met de beroepspraktijk. Na afronding van het verdiepingspakket volg je het Onderzoeksseminar en schrijf je je BA-eindwerkstuk over een onderwerp dat direct aansluit bij (een van) de cursussen uit dit verdiepingspakket. Dit boekje is handig voor eerstejaars die nog een keuze moeten maken, maar ook voor ouderejaars die al in een verdiepingspakket zitten — voor hen is het een handig naslagwerk!

INHOUD

- 3 Is het verdiepingspakket Theater- en danscultuur iets voor jou?
- 3 Programma
- 4 Fenomenen en vraagstukken
- 5 Concepten en theorieën
- 8 Methode en vaardigheden
- 9 Aandacht voor de praktijk
- 9 Literatuurlijst
- 10 Wat kan je na afronding van dit pakket?
- 11 Wat doe je naast je verdiepingspakket?
- 13 Meer informatie

Foto omslag: ©Sanne Peper.
So You CanJump,
 Boogaerdt&Van der Schoot /
 Toneelgroep Oostpool.

IS HET VERDIEPINGSPAKKET THEATER- EN DANSULTUUR IETS VOOR JOU?

Dit pakket is bedoeld voor studenten die zich willen verdiepen in het hedendaagse theater- en dansveld en die het leuk vinden om veel en vaak naar het theater te gaan. Het pakket is in het bijzonder bestemd voor studenten die belangstelling hebben voor dramaturgie en actuele en innovatieve ontwikkelingen in het veld. In dit pakket verdiep je je in bijvoorbeeld theater in de publieke ruimte, dansvoorstellingen die spelen met publieksopstellingen, populaire theatervormen zoals musical en cabaret, en performances op het snijvlak van theater en beeldende kunst. In het verdiepingspakket richten we ons veelal op niet-conventionele, 'postdramatische' vormen van theater en dans, met een focus op dramaturgie. Dramaturgie gaat kortweg over *wat* voorstellingen en andere vormen van opvoering of 'staging' betekenen of communiceren, zeker ook in relatie tot de actualiteit, en vooral over *hoe* ze dat doen. Het leuke van theater en dans analyseren en onderzoeken is dat dit het enige medium is dat zich voor je ogen voltrekt, dat je live bij die gebeurtenis aanwezig bent en dat je iets onderzoekt dat in het hier en nu plaatsvindt. Via theater en dans verdiep je je bovendien in actuele maatschappelijke onderwerpen. In dit verdiepingspakket leren we je hoe je daar op een zinvolle en kritische manier op kan reflecteren, denk je na over de rol van theater en dans in de samenleving en train je vaardigheden om daar genuanceerd over te schrijven!

3

PROGRAMMA

Nederlandse theater- en danscultuur (blok 1)

Audience and Spectatorship (blok 2)

Performers (blok 3)

Dramaturgie en scenografie (blok 4)

Het verdiepingspakket bestaat uit vier verschillende cursussen, die volgens een bepaalde logica zijn opgebouwd: namelijk wat wij als de bouwstenen van dramaturgie beschouwen. Hierbij is onze redenering als volgt: performance bestaat bij de gratie van de aanwezigheid van een *performer*

en een *publiek* in een gedeelde *ruimte*. De manier waarop de relatie tussen performer, publiek en ruimte georganiseerd wordt noemen we *dramaturgie*. Dramaturgie gaat kortom over hoe allerlei vormen van performance en opvoering, in de kunst, de cultuur en onze samenleving, jou uitnodigen en sturen om op een bepaalde manier naar de wereld te kijken en deze te begrijpen.

De eerste cursus, *Nederlandse theater- en danscultuur* (blok 1) biedt je inzicht in het unieke Nederlandse theaterlandschap en de manier waarop dit is ontstaan. Je ontmoet professionals uit het veld en doet ervaring op met archiefonderzoek. In blok 2 volg je de (Engelstalige) cursus *Audience and Spectatorship*, waarin we onderzoeken hoe er over de rol van het publiek is nagedacht, en welke verschillende theoretische perspectieven er op dat onderwerp zijn. In *Performers* (blok 3) richten we de aandacht op allerlei manieren van performen, acteerstijlen en zelfpresentatie. In blok 4 verdiepen we ons in de cursus *Dramaturgie en scenografie* in actuele dramaturgische en scenografische vraagstukken — en ook hier doe je, net als in blok 1, veel praktische en professionele vaardigheden op.

4

FENOMENEN EN VRAAGSTUKKEN

Hedendaags theater en dans reflecteert op actuele thema's in de samenleving, en schuwt daarbij de rafelrandjes niet. Je treft voorstellingen over hoe wij omgaan met vluchtelingen; makers die onderzoek doen naar wat er wel en niet 'sociaal' is aan sociale media; een kritische reflectie op stereotype opvattingen rond identiteit, beeldvorming en het lichaam; en makers die alternatieve samenlevingsvormen exploreren of zich verdiepen in de klimaatcrisis. Via al dit soort onderwerpen reflecteert theater en dans ook op haar rol in de maatschappij. Als theater- en danswetenschapper bestudeer je wat theatermakers en choreografen op de agenda zetten, hoe ze dat doen, in welk veld en culturele dynamiek dit werk gemaakt wordt, en hoe je dit werk kunt analyseren. We bestuderen kortom hoe we deze *fenomenen* kunnen begrijpen in een theater- en danstheoretische en cultuurwetenschappelijke context.

We geven een aantal voorbeelden van *vraagstukken* die in dit pakket aan de orde kunnen komen. Het geeft je ook een indruk van het soort onderzoeksvragen dat een startpunt kan zijn voor een BA-eindwerkstuk. Om het concreet te houden noemen we namen van makers en gezelschappen die je misschien kent of kan tegenkomen in dit pakket.

- Hoe maken Boogaardt en Van der Schoot een 'more-than-human' wereld zichtbaar in de voorstellingenreeks *Future Fossils*?
- Hoe bevraagt de installatie *Sic Transit Gloria Mundivana* theatermaker Dries Verhoeven op kritische wijze de politieke en economische status van Europa en de Westerse samenleving?
- Wat zijn de politieke implicaties van humor in het werk van een cabaretier als Theo Maassen?
- Wat is de invloed van (de logica van) het internet op hedendaagse vormen van dans?
- Welke nieuwe vormen van theater en dans hebben zich in de coronatijd ontwikkeld?
- Wat zijn actuele thema's in het debat over het hedendaags jeugdtheater, en hoe verhoudt het werk van theatermaker Jetse Batelaan zich tot dit debat?

5

CONCEPTEN EN THEORIEËN

In de eerste cursus van het pakket, *Nederlandse theater- en danscultuur*, nemen we de hernieuwde aandacht voor maatschappelijk protest, binnen én buiten het theater, als uitgangspunt om een aantal belangrijke ontwikkelingen binnen het naoorlogse Nederlandse theater- en danslandschap in kaart te brengen. We hebben daarbij oog voor verschillende genres, van teksttoneel tot hedendaagse dans, en van cabaret tot musical. Ook voer je een klein **archiefonderzoek** uit naar een specifieke maker of ontwikkeling uit de recente theatergeschiedenis, vanuit een cultureel materialistisch perspectief.

GavriloPrincip van De Warme Winkel © foto Sofie Knijff

6

In de tweede (Engelstalige) cursus, *Audience and Spectatorship*, gaan we aan de slag met het maken van een '**kritische analyse**'. We leren je te analyseren hoe allerlei vormen van performance en opvoering jou uitnodigen en sturen om op een bepaalde manier naar de wereld te kijken en deze te begrijpen. Steeds vaker is hier ook een actieve rol voor de toeschouwer-participant weggelegd. Belangrijke concepten zijn **visualiteit, focalisatie, adressering, positionering, dramaturgie, publiek en participatie**.

Performers, de derde cursus, gaat over acteren, rollenspel, zelfpresentatie en allerlei andere manieren waarop we performen, zowel binnen theater en dans als ook daarbuiten (denk aan sociale media of politiek). Belangrijke concepten zijn **community theatre, self/Other, minoritized en essentialized performers, precarity, exhaustion en more-than-human performers**.

In *Dramaturgie en scenografie*, de laatste cursus, gebruiken we de kennis en vaardigheden uit de vorige cursussen voor het oefenen met en schrijven van een gedetailleerde **dramaturgische analyse**. Hier gaan we ook verder in op het begrip **postdramatisch theater** en **scenografie** (theatervormgeving). We bezoeken voorstellingen in het SPRING-festival, gaan in gesprek met makers en dramaturgen, en verdiepen ons in actuele **dramaturgische thema's en strategieën**.

Analyse van de installatie *Wanna Play? Love in Times of Grindr* van Dries Verhoeven, met scenografe Anne Karin ten Bosch, in de cursus Dramaturgie en scenografie

METHODE EN VAARDIGHEDEN

In elke cursus maak je kennis met een andere (onderzoeks)methode die relevant is in de wetenschap en praktijk van theater, dans en performance. Je leert daarnaast onder begeleiding onderzoeksvragen te ontwikkelen, onderzoek op te zetten en onderzoek uit te voeren. Deze vaardigheden komen in elke cursus aan bod, maar we leggen het accent steeds op een andere onderzoeksvaardigheid. Deze vaardigheden heb je straks nodig voor het schrijven van je BA-eindwerkstuk. In een overzicht ziet dit er als volgt uit:

BLOK	CURSUS	FOCUS	METHODE	ONDERZOEKSVAAARDIGHEDEN
1	Nederlandse theater- en danscultuur	veld	veldonderzoek (als aspect van historiografische analyse); contextanalyse	onderzoeksopzet maken; uitvoeren van archiefonderzoek
2	Audienceand Spectatorship	toeschouwer	kritische analyse	argumentatiestructuren in voorstellingen herkennen en analyseren; operationaliseren van een theoretisch kader; argumentatief schrijven
3	Performers	performer	pragmatische semiotiek	onderzoeksopzet maken met accent op onderzoeksvraag en theoretisch kader
4	Dramaturgie en scenografie	ruimte dramaturgie	dramaturgische analyse	ontwerp en uitvoering van voorstellingsanalyse; operationaliseren van een theoretisch kader

Cursusbeschrijvingen en roosters vind je online op

<https://students.uu.nl/gw/media-en-cultuur/studieprogramma>

AANDACHT VOOR DE PRAKTIJK

In elke cursus besteden we aandacht aan de praktijk. In *Nederlandse theater- en danscultuur* trek je zelf het veld in, en doe je onderzoek naar een gezelschap, stroming of maker. In *Audience and Spectatorship* bezoeken we theater- en dansvoorstellingen, 'theatrale ruimtes' of installaties, gekoppeld aan analyseopdrachten. In de cursus *Performers* bezoek je verschillende voorstellingen van jonge makers in en organiseren we workshops en/of nagesprekken met makers. Tenslotte is het SPRING-festival (festival voor theater, dans en performance) het hart van de cursus *Dramaturgie en scenografie*. Je neemt deel aan SPRING Academy, een programma met workshops en gesprekken met theatermakers, choreografen, dramaturgen en/of scenografen. Hier oefen je met het verwoorden en beschrijven van dramaturgische reflectie en leer je hoe je op een professionele manier communiceert met mensen uit de praktijk.

LITERATUURLIJST

Naast een groot aantal recente artikelen en hoofdstukken, lezen we ook een aantal boeken. Twee belangrijke boeken binnen dit Verdiepingspakket zijn de volgende:

9

Bleeker, Maaïke. *Doing Dramaturgy: Thinking Through Practice*.

Cham: Palgrave Macmillan, 2023. Een toegankelijk geschreven introductie tot de dramaturgie, met in het tweede deel uitgebreide analyses van voorstellingen van hedendaagse makers.

Lehmann, Hans-Thies. *Postdramatic Theatre*. New York/London:

Routledge, 2006. Wellicht de meest geciteerde tekst in de theaterwetenschap en -praktijk op dit moment; een kerntekst dus. Ook ons onderwijs is sterk gericht op dat deel van het veld dat Lehmann als postdramatisch theater beschrijft. Lehmanns theorie komt uitgebreid aanbod in *Dramaturgie en scenografie*, en wordt ook ingezet als 'startschot' voor het onderwijs in de Master.

WAT KAN JE NA AFRONDING VAN DIT PAKKET?

Na afronding van dit pakket beschik je over gedegen kennis van het Nederlandse theater- en dansveld, heb je voldoende theoretische bagage om belangrijke ontwikkelingen in dit veld te analyseren en te beschrijven en beschik je over professionele vaardigheden waarmee je onderzoek naar dat veld kan doen en op een professionele wijze kunt communiceren met de spelers in dit veld. Met deze kennis en vaardigheden ben je voldoende voorbereid om een BA-eindwerkstuk over hedendaagse theater- en danscultuur te schrijven, als een visitekaartje waarmee je daarna aan de slag kan in het veld, of aan een masterprogramma in dit vakgebied kan beginnen. Het verdiepingspakket vormt bovendien een goede voorbereiding op onze 'eigen' master [*Contemporary Theatre, Dance and Dramaturgy*](#), maar bijvoorbeeld ook op de 2-jarige Research Master [*Media, Art and Performance Studies*](#) en de master [*Arts and Society*](#). Voor meer informatie over deze masterprogramma's, inclusief de ingangseisen, aanmeldingsprocedure en andere praktische zaken, zie <https://www.uu.nl/masters/en>

WAT DOE JE NAAST JE VERDIEPINGSPAKKET?

Natuurlijk kunnen we in vier cursussen niet het hele theater- en dansveld, alle interessante debatten en al het relevante onderzoek aan bod laten komen. Als je je naast de vier cursussen verder in theater en dans wil verdiepen, dan raden we je zeker de opties hieronder aan.

Practicum Theater en Dans

Naast de vier cursussen in het verdiepingspakket wijzen we je graag op de cursus *Practicum Theater en Dans* (blok 3) waar je de praktijk van binnenuit leert kennen. In deze cursus maak je kennis met verschillende beroepspraktijken, bijvoorbeeld die van de dramaturg, de programmeur, de festivaldirecteur, educatief medewerker of recensent. In de werkcolleges maak je kennis met gastsprekers uit de praktijk, en je brengt ook zelf een bezoek aan een instelling, festival of gezelschap. Ieder bezoek is gekoppeld aan een praktische opdracht: bijvoorbeeld het schrijven van een recensie, het ontwerpen van een randprogramma, het selecteren van voorstellingen voor een festival, het voeren van een nagesprek. Je leert hoe je op een professionele manier je observaties over repetities en voorstellingen onder woorden kunt brengen en kunt delen met mensen uit de praktijk. Voor meer informatie kun je contact opnemen met VP-coördinator Dick Zijp via d.c.zijp@uu.nl.

11

Stage

Ook wijzen we je op de mogelijkheid om een stage te doen tijdens je bachelor (7,5 of 15 ECTS). Denk aan een stage als regie- of dramaturgie assistent, als assistent bij een tijdschriftredactie (bijvoorbeeld theaterkrant.nl of de *Theaterkrant magazine, voorheen Theatermaker*), bij een festival, of op de publiciteitsafdeling van een gezelschap. Heel leerzaam, inspirerend, en goed voor je professionele netwerk! Stageoproepen vind je in onze nieuwsbrief, op theaterkrant.nl en via <https://students.uu.nl/gw/media-en-cultuur/studieprogramma/stage>. Je kunt ook contact opnemen met onze stagecoördinator Feline van den Boogerd (F.L.vandenBoogerd@uu.nl).

Naar het theater!

Verder is het heel belangrijk om vaak naar theater te gaan en zoveel mogelijk voorstellingen te zien. Als je in dit veld aan de slag wilt, moet je weten wat er speelt! Word vrijwilliger bij een theater bij jou in de buurt of bij een theater- of dansfestival (in Utrecht o.a. Tweetakt en SPRING Festival).

Voorstellingsbezoek helpt je ook bij het uitbreiden van je repertoirekennis. Werk aan je repertoirekennis door voorstellingen te zien, theaterteksten te lezen en eventueel registraties te bekijken. Wat betreft dansrepertoire, performances, en specifieke enceneringen: de Theatercollectie van de Universiteit van Amsterdam beschikt over een uitgebreide collectie audio- en videoregistraties. Zie daarvoor <https://theatercollectie.uva.nl/search/simple>. In de eerste cursus uit het Verdiepingspakket maak je uitgebreid kennis met deze collectie.

MEER INFORMATIE

Wanneer je nog vragen hebt kun je contact opnemen met Dick Zijp, de coördinator van het verdiepingspakket. Hij is bereikbaar per e-mail:

D.C.Zijp@uu.nl

Nieuwsbrief

Ongeveer zes keer per jaar versturen we een nieuwsbrief met daarin aankondigingen van interessante lezingen en andere activiteiten, open repetities, stages, kortingsacties en meer. Als student in dit verdiepingspakket ontvang je deze nieuwsbrief via je UU-adres.

Facebookpagina

Je kunt ons ook volgen op Facebook, via www.facebook.com/theatrestudies.uu.